

seminaru v ramkakh festyvaliu Tyzhnia nauky (20 travnia 2022 roku). Kyiv: FOP «Symonenko O.I», 2022. S. 37–39. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732008> [in Ukrainian].

Матеріал надійшов до редакції 27.02.2026 р.

Прорецензовано 26.03.2026

Схвалено до друку 30.03.2026

УДК 373.24:005.21-047.64:376

Ольга Волошина,

науковий співробітник науково-організаційного

відділу апарату Президії НАПН України

e-mail: olha.voloshyna@ispukr.org.ua

ORCID ID: 0009-0000-9298-8922

Olha Voloshyna,

Researcher of Scientific and Organizing

Department of the National Academy

of Educational Sciences of Ukraine

Національна академія педагогічних наук України

вул. Січових Стрільців, 52-А,

Київ, 04053, Україна

National Academy of Educational Sciences of Ukraine

52-A, Sichovykh Striltsiv Street,

Kyiv, 04053, Ukraine

**ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗАКЛАДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ**

**A STUDY OF THE MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF AN INCLUSIVE
PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION AS A SOCIO-PEDAGOGICAL SYSTEM**

Анотація. У статті здійснено огляд ключових історичних подій та факторів, які вплинули на становлення та розвиток української дошкільної освіти, доведено актуальність проблеми управління у різні історичні періоди функціонування дошкільної освіти.

Метою статті є дослідження сутності та основних функцій управління розвитком інклюзивного закладу дошкільної освіти як соціально-педагогічної системи.

Проаналізовано наукову теорію та нормативно-правову базу проблеми дослідження. Встановлено, що в наукових працях активно розглядаються проблеми управління закладами дошкільної освіти та впровадження інклюзивної освіти, проте управління інклюзивним закладом дошкільної освіти саме як соціально-педагогічної системи потребує подальшого поглибленого дослідження. Розглянуто зміст понять «інклюзивний заклад освіти», «управління», «розвиток», «управління розвитком», «соціально-педагогічна система».

На підставі досліджень українських та зарубіжних вчених визначено аспекти, які сприяють розвитку закладу освіти. Окреслено основні функції управління розвитком закладу дошкільної освіти; означено завдання, які сприятимуть створенню умов для всебічного розвитку та успішної соціалізації дитини в дошкільний період.

Зроблено висновок, що функціонування структурних компонентів інклюзивного закладу дошкільної освіти як соціально-педагогічної системи координує керівник закладу дошкільної освіти. Інклюзивність такої системи означає забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, враховуючи дітей з особливими освітніми потребами.

Перспективою подальших досліджень може бути розроблення інноваційних моделей управління розвитком закладів дошкільної освіти з дотриманням принципів інклюзії.

Ключові слова: «інклюзивна освіта», «принципи інклюзії», «діти з особливими освітніми потребами», «керівник».

Abstract. Key historical events and factors that have influenced the formation and development of Ukrainian preschool education are reviewed in this article, and the relevance of management issues during different historical periods of preschool education has been substantiated.

The purpose of the article has been defined as the study of the essence and the main functions of managing the development of an inclusive preschool education institution as a socio-pedagogical system.

The scientific theory and the regulatory and legal framework of the research problem have been analyzed. It has been established that scientific works have actively addressed the issues of the management of preschool education institutions and the implementation of inclusive education; however, the management of an inclusive preschool education institution specifically as a socio-

pedagogical system has not been sufficiently studied and has required further in-depth research. The content of the concepts «inclusive educational institution», «management», «development», «development management» and «socio-pedagogical system» has been considered.

Based on the studies of Ukrainian and foreign scholars, the aspects that contribute to the development of an educational institution have been identified. The main functions of managing the development of a preschool education institution have been outlined, and the tasks that contribute to creating conditions for the comprehensive development and successful socialization of a child during the preschool period have been defined.

It has been concluded that the functioning of the structural components of an inclusive preschool education institution as a socio-pedagogical system has been coordinated by the head of the preschool education institution. The inclusiveness of such a system has been interpreted as ensuring equal access to quality education for all children, including those with special educational needs.

Prospects for further research have been associated with the development of innovative models for managing the development of preschool education institutions in accordance with the principles of inclusion.

Key words: «inclusive education», «principles of inclusion», «children with special educational needs», «director».

Актуальність дослідження. Вивчення історичних передумов становлення дошкільної освіти в Україні дає змогу простежити трансформаційні процеси, що відбувалися під впливом соціально-економічних, політичних та культурних змін на всіх етапах її розвитку.

Зокрема йдеться про ключові події, які призвели до поступового переходу від централізованої та тоталітарної моделі управління до демократичних, дитиноцентричних підходів, а також покращення нормативно-правової бази у забезпеченні розвитку дошкільної освіти. Передусім у 1991 році, після проголошення незалежності України, розпочався процес переходу від тоталітарної моделі дошкільної освіти на особистісно орієнтовану, що супроводжувалося децентралізацією управлінської системи. Далі, у 2001 році Верховна Рада України ухвалила Закон «Про охорону дитинства», а також було законодавчо закріплено право батьків на вільний вибір форми навчання та закладу дошкільної освіти відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту». Прийняття у 2002 році

«Національної доктрини розвитку освіти в XXI столітті» сприяло розширенню автономії закладів освіти та розвитку державно-громадської системи управління на демократичних засадах. У 2003 році було затверджено Положення про заклад дошкільної освіти, а у 2010 році, згідно із Законом України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу», дошкільна освіта набула статусу обов'язкової; цього ж року ухвалено «Концепцію розвитку інклюзивного навчання». У 2011 році прийнято «Програму розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року», яка передбачала розширення мережі дошкільних закладів, однак у 2014 році вона втратила чинність без реалізації запланованих заходів. У 2019 році затверджено «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти», а у 2024 році ухвалено нову редакцію Закону України «Про дошкільну освіту», яка враховує сучасні підходи та позначає новий етап розвитку українського дошкілля.

Отже, бачимо, що на формування дошкільної освіти у всі часи впливало багато факторів: політичні зміни, історичні події, європейський досвід, стратегічні напрями та соціально-економічний розвиток країни, запити батьківства на освітні послуги, особливі потреби здобувачів дошкільної освіти, рівень громадського впливу, розвиток науки та технологій тощо, що призводило до потреби в теоретичному та практичному переосмисленні проблем дошкільної освіти. Водночас упродовж історичного розвитку дошкільної освіти для науковців та практиків ключовою залишалася проблема управління. Тож, оскільки управління закладом дошкільної освіти знаходиться під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів та потребує як зовнішньої, так і внутрішньої взаємодії, доцільно розглядати заклад дошкільної освіти як соціально-педагогічну систему.

Актуальність дослідження зумовлено тим, що попри велику кількість наукових праць та значний практичний досвід в зазначеній галузі, проблема управління розвитком інклюзивного закладу дошкільної освіти саме як соціально-педагогічної системи залишається недостатньо висвітленою у наукових дослідженнях.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Питання дошкільної освіти в своїх працях висвітлювали А. Богуш, А. Большукіна, Н. Гавриш, Г. Єльнікова, З. Ковальчук, О. Косенчук, К. Крутій, О. Мармаза, Ю. Носенко, Г. Продан, А. Савченко, С. Сисоєва, О. Чеботарьова та інші. Заклад дошкільної освіти як соціально-педагогічну систему розглядали А. Большукіна, О. Мармаза, І. Підласий, О. Почуєва, Н. Сайко тощо.

Дослідники вважають, що дошкільна освіта як соціально-педагогічна система має бути спрямована на створення умов успішного соціального функціонування дитини, на підтримку відчуття задоволеності, щастя, внутрішньої гармонії, компетентісного балансу та визначають в цьому аспекті ряд завдань:

- активізація соціальної активності, ініціативності особистості;
- збереження та покращення фізичного, психічного та соціального здоров'я;
- створення сприятливих умов для самореалізації, самопрезентації особистості;
- запобігання та локалізація негативних впливів на особистість факторів соціального середовища;
- соціальний захист дитини, що передбачає чітке дотримання вихователями психолого-педагогічних норм та вимог до організації виховного процесу у дошкільних закладах; педагогічна просвіта батьків; гнучкість режимних моментів дитячого закладу; надання можливості дитині робити вибір та приймати самостійне рішення, тобто нейтралізація всього того, що чинить на дитину дидактогенний вплив;
- формування емоційного інтелекту (Сайко, 2021).

Вагому роль у виконанні цих завдань, на нашу думку, має управління розвитком закладу дошкільної освіти. Власне проблему управління розглядали в своїх дослідженнях такі вітчизняні вчені: В. Бондар, О. Галус, О. Добош, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Пікельна, Л. Пісоцька, Л. Прохоренко, Г. Продан, С. Сисоєва та ін. Значний внесок у вивчення цього питання зробили такі відомі зарубіжні вчені, як Т. Бут, Б. Джойс, Г. Мінцберг, П. Сенге, Т. Серджіованні, М. Фуллан, Е. Харгрівз та інші.

Водночас проблему управління розвитком дошкільного закладу освіти регламентує вітчизняне законодавство. Насамперед це Конституція України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про дошкільну освіту» тощо. Варто наголосити, що відповідно до Закону України «Про освіту» керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень:

- організовує діяльність закладу освіти;
- вирішує питання фінансово-господарської діяльності закладу освіти;
- призначає на посаду та звільняє з посади працівників, визначає їх функціональні обов'язки;
- забезпечує організацію освітнього процесу та здійснення контролю за виконанням освітніх програм;
- забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- забезпечує умови для здійснення дієвого та відкритого громадського контролю за діяльністю закладу освіти;
- сприяє та створює умови для діяльності органів самоврядування закладу освіти;
- сприяє здоровому способу життя здобувачів освіти та працівників закладу освіти (Закон України, 2017).

Отже, керівник забезпечує узгоджене функціонування структурних компонентів закладу дошкільної освіти як соціально-педагогічної системи з урахуванням принципів інклюзії.

Мета статті – визначити сутність та основні функції управління розвитком інклюзивного закладу дошкільної освіти як соціально-педагогічної системи.

Процедура дослідження. В ході дослідження було використано теоретичні методи: аналітичний огляд, аналіз та узагальнення вітчизняної та зарубіжної науково-методичної, психолого-педагогічної літератури та нормативного законодавства з проблеми дослідження.

Результати дослідження. В наш час, коли суспільство прагне до демократії, рівності та поваги до прав людини, діяльність освітніх структур та систем

орієнтовано на організацію ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу з метою створення та постійного вдосконалення умов для забезпечення рівного доступу до якісної освіти всіх дітей, зокрема дітей з особливими освітніми потребами, а отже, ґрунтується принципах інклюзії (Луканська, 2022: 208).

На відміну від минулого сучасні заклади освіти стають все більш інклюзивними й доступними для дітей з різними освітніми потребами. Отже, передусім варто розглянути науковий зміст поняття «інклюзивний заклад освіти».

В сучасному термінологічному словнику зі спеціальної педагогіки і психології В. Засенко трактує «інклюзивний заклад освіти» як заклад, в якому забезпечуються відповідні умови й форми навчання, зокрема відбувається адаптація освітніх програм, планів, фізичного середовища, методів та форм навчання, з використанням ресурсу громади, залученням батьків та відповідних фахівців (Спеціальна педагогіка і психологія, 2025: 96). Г. Васильєва та В. Любарець розглядають інклюзивний заклад освіти як «заклад освіти, який забезпечує інклюзивну модель освіти як систему освітніх послуг» (Васильєва & Любарець, 2018).

В контексті дослідження варто також з'ясувати науковий зміст таких понять як «управління», «розвиток», «управління розвитком», «соціально-педагогічна система». На думку Л. Пісоцької, управління – це «вид діяльності, який забезпечує оптимальне функціонування та розвиток системи, узгоджує та координує діяльність людей щодо досягнення спільної мети» (Пісоцька, 2009).

За теорією Г. Мінцберга, управління – це процес планування, організації, керівництва і контролю для досягнення цілей організації (Мінцберг, 1973).

В працях численних вчених також чітко визначено поняття «розвиток закладу освіти». Так, М. Фуллан стверджує, що розвиток – це безперервний процес впровадження змін, який базується на активному залученні всіх учасників навчального процесу, зокрема вчителів і адміністрації. На думку вченого, розвиток закладу освіти містить у собі не лише поліпшення навчальних результатів, а й зміни в організаційній культурі та педагогічних підходах. Важливим аспектом є лідерство, яке підтримує цю трансформацію (Фуллан, 2016).

Американський вчений Дж. Бернс підходить до розвитку як до процесу трансформації організацій. Він описує розвиток як трансформаційне лідерство, яке дає можливість закладу освіти не просто адаптуватися до нових умов, а активно змінювати свою структуру та підходи до навчання і управління. Розвиток у цьому контексті – це перехід від статичних моделей до організацій, що постійно вчаться і адаптуються до нових викликів (Бернс, 2000).

Тотожної думки дотримується Т. Серджіованні, вчений розглядає розвиток через моральне лідерство і створення позитивної організаційної культури. Для нього розвиток закладу освіти – це створення культури довіри, співпраці та відповідальності. Розвиток залежить від моральних засад, на яких будується управлінська практика та взаємодія в закладі освіти (Серджіованні, 2001).

Українські вчені часто розглядають розвиток через інновації в управлінні та створенні умов для професійного розвитку педагогічних колективів. Зокрема, в працях В. Кременя розвиток закладів освіти розглядається через призму управління змінами та через інновації в освітньому процесі (Кремень, 2021).

Отже, зазначене дає змогу стверджувати, що українські та зарубіжні вчені визначають управління як процес координації, лідерства, впливу на учасників освітнього процесу для досягнення спільних цілей, а розвиток закладу освіти розглядають через різні аспекти: організаційні зміни, інновації в управлінні, вдосконалення педагогічного середовища і постійний професійний розвиток.

Розглянемо далі поняття «управління розвитком». За визначенням І. Сліпухіної, – це та ланка діяльності керівника, під час якої засобами аналізу планування, організації, контролю та регулювання інноваційних процесів забезпечується цілеспрямованість та узгодженість діяльності колективу освітнього закладу щодо збільшення потенціалу та, як наслідок, отримання якісно нових результатів освіти (Розвиток системи управління закладом освіти, 2021).

Тотожною є думка О. Ткаченка, який характеризує управління розвитком закладу дошкільної освіти як «вид стратегічної діяльності керівника, під час якої за допомогою аналізування, планування, організування, контролювання й регулювання забезпечується цілеспрямованість діяльності закладу з нарощування

освітнього потенціалу, підвищення рівня якісно нових результатів освіти, удосконалення комунікацій, соціально-психологічного клімату, формування організаційної культури, підвищення іміджу та конкурентоспроможності» (Ткаченко, 2020).

Узагальнюючи висновки вчених, можна виділити такі основні функції управління розвитком закладу освіти.

1. Організація діяльності закладу освіти (матеріально-технічне забезпечення, забезпечення інклюзивного освітнього середовища, розподіл ресурсів тощо).

2. Організація освітнього процесу (стратегічне планування; заходи, спрямовані на реалізацію змісту дошкільної освіти; модернізація процесу освіти; інноваційна діяльність тощо).

3. Кадровий менеджмент (підбір кадрів, розвиток кадрового потенціалу, заохочення тощо).

4. Ефективна взаємодія (засновник, сім'я, інші інституції, громадськість тощо).

5. Аналіз діяльності закладу (моніторинг, аналіз та оцінка результативності освітнього процесу тощо).

Водночас доцільно розглянути думки науковців щодо поняття «соціально-педагогічна система» в контексті дошкільної освіти. Так, А. Большукіна вважає, що «дошкільний навчальний заклад – це відкрита соціально-педагогічна система, яка постійно змінюється». Вчена визначає три рівні в управлінні цією системою: адміністративний, педагогічний та рівень споживачів освітніх послуг та вважає, що результативність управління залежить від їх ефективної взаємодії (Большукіна, 2015).

На думку О. Почуєвої, «навчальний заклад як соціально-педагогічна система – це цілеспрямована, самокерована цілісність закономірно пов'язаних між собою компонентів, які сприяють одержанню інтегрального результату» (Почуєва, 2017). В працях О. Мармази – як «соціально-педагогічна система, яка складається із різних підсистем та компонентів» розглядається навчальний заклад. Вчена

наголошує на провідній ролі керівника в ефективності функціонування цієї системи (Мармаза, 2017).

Підсумовуючи зазначене та враховуючи особливості сучасної дошкільної освіти, можемо підкреслити, що керівник налагоджує функціонування структурних компонентів інклюзивного закладу дошкільної освіти як соціально-педагогічної системи. Інклюзивність такої системи полягає у забезпеченні рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, враховуючи дітей з особливими освітніми потребами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті дослідження встановлено, що сучасний інклюзивний заклад дошкільної освіти – це соціально-педагогічна система, яка корелює з іншими системами та має в своїй структурі взаємопов'язані складники. В центрі цієї системи знаходиться дитина, а ключову роль відіграє управління, важливим аспектом якого є дотримання принципів інклюзії. Від керівника ЗДО безпосередньо залежить успішність, адаптація до сучасних умов як дитини, так і системи в цілому.

Перспективою подальших досліджень може бути розроблення інноваційних моделей управління розвитком інклюзивних закладів дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сайко, Н.О. Соціально-педагогічна модель дошкільної освіти / Н.О. Сайко // Навчання через гру в освітньому просторі України: досвід, виклики, ідеї, рішення: *матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю*, 18-19 бер. 2021р. Запоріжжя, 2021. С. 81–85.
2. Закон України «Про освіту». (2017) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Кремень, В. Г. (2021). Освіта дітей раннього та дошкільного віку в контексті їх безперервного розвитку: Наукова доповідь загальним зборам НАПН України 19 листопада 2021 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(2), 1–8. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-1-1>
4. Пісоцька, Л. С. (2009). *Актуальні проблеми управління розвитком дошкільної освіти в Україні: монографія* / за заг. наук.ред. Л. С. Пісоцька. Хмельницький: ХГПА. 174 с.
5. Мінцберг, Г. (1973) *Природа управлінської роботи* / Г. Мінцберг. Нью-Йорк : Harper & Row, . 298 с. (Назва оригіналу: The Nature of Managerial Work).
6. Мармаза, О.І. (2017). *Менеджмент освітньої організації* / О. І. Мармаза. Х.: ТОВ «Щедра садиба». 126 с.

7. Ткаченко, О. М. (2020). *Управління розвитком закладу дошкільної освіти як вимога сучасності*. ББК 74.04 (4УКР) 6, 333.
8. Розвиток системи управління закладом освіти: *матеріали Всеукраїнської науковопрактичної онлайн-конференції*; [за заг. ред. проф. Р. Черновол-Ткаченко, проф. О. Мармази, доц. О. Гречаник]. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. 326 с.
9. Фуллан, М. (2016). *Нове значення освітніх змін* / М. Фуллан. 5-те вид. Нью-Йорк : Teachers College Press. 352 с. (Назва оригіналу: The New Meaning of Educational Change).
10. Бернс, Д. М. (2000). *Лідерство* / Д. М. Бернс. Київ : Основи. 478 с. (Назва оригіналу: Leadership).
11. Серджіованні, Т. (2001). *Лідерство в освіті: Теорія та практика* / Т. Серджіованні. Київ : Либідь, 260 с. (Назва оригіналу: Leadership in Education: A Sociological Perspective).
12. Большукіна, А. В. (2015). *Управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах* (Doctoral dissertation, НАПН України, Ун-т менедж. освіти. Київ, 2015. 20,[1] с).
13. Почуєва, О. О. (2017). *Навчальний заклад як соціально-педагогічна система*.
14. Луканська, Г. А. (2022). Особливості впровадження принципів інклюзії в освіті. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: [збірник]*. Одеса: Видавничий дім.
15. Васильєва, Г. І., & Любарєць, В. В. (2018). *Термінологічний словник–інклюзія*. Київ: Міленіум.
16. *Спеціальна педагогіка і психологія : сучас. термінол. словник* / за ред. Л. Прохоренко, В. Засенка. Київ : Генеза, 2024. 272 с.

REFERENCES

1. Saiko, N.O. Sotsialno-pedahohichna model doshkilnoi osvity [Socio-pedagogical model of preschool education] / N.O. Saiko // Navchannia cherez hru v osvitnomu prostori Ukrainy: dosvid, vyklyky, idei, rishennia: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu, 18-19 ber. 2021r. – Zaporizhzhia, 2021. S. 81–85. [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education!»].(2017) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
3. Kremen, V. H. (2021). Osvita ditei rannoho ta doshkilnoho viku v konteksti yikh bezpererвноho rozvytku [Early childhood and preschool education in the context of continuous development]: Naukova dopovid zahalnym zboram NAPN Ukrainy 19 lystopada 2021 r. Visnyk

- Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 3(2), 1–8. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-1-1>[in Ukrainian].
4. Pisotska, L. S. (2009). Aktualni problemy upravlinnia rozvytkom doshkilnoi osvity v Ukraini [Contemporary challenges in the management of preschool education development in Ukraine]: monohrafiia /za zah. nauk.red. L. S. Pisotska. Khmelnytskyi: KhHPA. 174 s. [in Ukrainian].
 5. Mintsberh H. (1973). Pryroda upravlinskoï roboty [The Nature of Managerial Work] / H. Mintsberh. Niu-York : Harper & Row. 298 s. [in English].
 6. Marmaza, O.I. (2017). Menedzhment osvitnoi orhanizatsii [Management of an educational organization] / O. I. Marmaza. Kh.: TOV «Shchedra sadyba». 126 s. [in Ukrainian].
 7. Tkachenko, O. M. (2020). Upravlinnia rozvytkom zakladu doshkilnoi osvity yak vymoha suchasnosti [Management of the development of a preschool education institution as a modern requirement]. BBK 74.04 (4UKR) 6, 333. [in Ukrainian].
 8. Rozvytok systemy upravlinnia zakladom osvity [Development of the management system of an educational institution]: materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi onlain-konferentsii; [za zah. red. prof. R. Chernovol-Tkachenko, prof. O. Marmazy, dots. O. Hrechanyk]. Kharkiv : KhNPU imeni H. S. Skovorody, 2021. 326 s. [in Ukrainian].
 9. Fullan, M. (2016). Nove znachennia osvitnikh zmin / M. Fullan [The New Meaning of Educational Change]. 5-te vyd. Niu-York : Teachers College Press. 352 s. [in English].
 10. Berns, D. M. (2000). Liderstvo [Leadership]. / D. M. Berns. Kyiv : Osnovy. 478 s. [in Ukrainian].
 11. Serdzhiovanni, T. (2001). Liderstvo v osviti: Teoriia ta praktyka / T. Serdzhiovanni [Leadership in Education: A Sociological Perspective] Kyiv : Lybid. 260 s. [in Ukrainian].
 12. Bolshukina, A. V. (2015). Upravlinnia rozvytkom doshkilnoho navchalnoho zakladu na adaptivnykh zasadakh [Adaptive management of preschool education institution development] (Doctoral dissertation, NAPN Ukrainy, Un-t menedzh. osvity. Kyiv, 2015. 20,[1] c). [in Ukrainian].
 13. Pochuieva, O. O. (2017). Navchalnyi zaklad yak sotsialno-pedahohichna systema [An educational institution as a socio-pedagogical system]. [in Ukrainian].
 14. Lukanska, H. A. (2022). Osoblyvosti vprovadzhennia pryntsyviv inkluzii v osviti [Specifics of implementing inclusive education principles]. Naukovi zapysky Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu:[zbirnyk]. Odesa: Vydavnychi dim. [in Ukrainian].
 15. Vasylieva, H. I., & Liubarets, V. V. (2018). Terminolohichni slovnyk–inkluziia [Terminological dictionary: Inclusion]. Kyiv: Milenium. [in Ukrainian].
 16. Spetsialna pedahohika i psykholohiia [Special pedagogy and psychology]: suchas. terminol. slovnyk / za red. L. Prokhorenko, V. Zasenka. Kyiv : Heneza, 2024. 272 s. [in Ukrainian].

Матеріал надійшов до редакції 20.02.2026 р.

Прорецензовано 19.03.2026

Схвалено до друку 30.03.2026

УДК 373.2:274-046.253

Лілія Гренюк,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри сурдопедагогіки та сурдопсихології імені Миколи Ярмаченка

l.s.hrenyuk@udu.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0002-6744-3669>

Liliia Hreniuk,

PhD in Psychology, Associate Professor,

Associate Professor of the Mykola Yarmachenko Department of Deaf Education and Deaf Psychology

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

вул. Пирогова 9, м. Київ,

02000, Україна

Dragomanov Ukrainian State University

9 Pirogova str., Kyiv,

02000, Ukraine

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУРДОПЕДАГОГА ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

PROFESSIONAL COMPETENCE OF A DEAF TEACHER AS A CONDITION FOR EFFECTIVE TEACHING OF CHILDREN WITH HEARING IMPAIRMENTS

Анотація. У статті розглянуто проблему професійної компетентності сурдопедагога як однієї з ключових умов ефективного навчання та розвитку дітей з порушеннями слуху. У сучасних умовах трансформації освітнього простору, поширення інклюзивного навчання та активного впровадження новітніх технологій слухопротезування значно зростають вимоги до